

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”, CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

ȘCOALA DOCTORALĂ „EDUCAȚIE, REFLECȚIE, DEZVOLTARE”

FORMAREA IDENTITĂȚII VOCAȚIONALE LA ADOLESCENȚI

Rezumatul tezei de doctorat

Coordonator științific,

Prof. Univ. Dr. Habil Albulescu Ion

Student doctorand,

Turda Emanuel Sebastian

Cluj-Napoca

2021

CUPRINS

Lista figurilor din text	9
Lista tabelelor din text	11
Lista abrevierilor	14
Glosar de termeni	15

PARTEA I: FUNDAMENTAREA TEORETICĂ

INTRODUCERE	16
--------------------------	----

CAPITOLUL I.

IDENTITATEA LA ADOLESCENȚI	20
---	----

I.1. Identitatea- delimitări conceptuale.....	20
---	----

I.2. Abordări contemporane neo-eriksoniene ale formării identității.....	24
--	----

I.2.1. Modelele orientate pe proces.....	24
--	----

I.2.1.1. Modelul celor cinci dimensiuni.....	24
--	----

I.2.1.2. Modelul proceselor identitare.....	26
---	----

I.2.2. Modelul socio-cognitiv al stilurilor identitare.....	27
---	----

I.2.3. Modelul Circumplex de Formare a Identității.....	29
---	----

I.3. Identitatea eudaimonică.....	30
-----------------------------------	----

I.4. Dezvoltarea identității vocaționale în perioada adolescenței.....	32
--	----

I.5. Statusurile identitare la vârsta adolescenței.....	42
---	----

I.5.1. Identitatea asumată.....	42
---------------------------------	----

I.5.2. Identitatea forțată.....	43
---------------------------------	----

I.5.3. Identitatea amânată.....	44
---------------------------------	----

I.5.4. Identitatea difuză.....	44
--------------------------------	----

CAPITOLUL II.

CONSILIEREA ÎN CARIERĂ A ADOLESCENȚILOR	46
--	----

II.1. Consilierea în carieră- delimitări conceptuale.....	46
---	----

II.2. Rolul consilierii în carieră în perioada adolescenței -Teoria sistemelor în structura dezvoltării carierei.....	52
---	----

II.3. Abordări teoretice moderne în dezvoltarea carierei.....	54
---	----

II.3.1. Teoria construcției carierei a lui Super și Savickas.....	54
---	----

II.3.2. Teoria dezvoltării carierei a lui Super și Savickas.....	57
II.3.3. Teoria procesării informației legate de carieră a lui Peterson, Sampson și Reardon.....	59
II.3.3.1. Concepte cheie ale teoriei.....	59
II.3.3.2. Principiile teoriei.....	60
II.3.3.3. Operațiile teoriei.....	61
II.3.4. Teoria social-cognitivă a carierei a lui Lent, Brown și Hacket.....	65
II.4. Intervenții în dezvoltarea carierei la nivel liceal.....	71
II.5. Consilierea și orientarea în curriculumul școlar.....	77
II.5.1. Contextul internațional.....	77
II.5.1.1. Danemarca.....	79
II.5.1.2. Ungaria.....	80
II.5.1.3. Polonia.....	81
II.5.1.4. Statele Unite ale Americii.....	82
II.5.2. Sistemul de consiliere și orientare în carieră din România.....	84
II.5.2.1. Scurt istoric.....	84
II.5.2.2. Repere curriculare actuale.....	86

**PARTEA A II-A: CERCETAREA PEDAGOGICĂ: ELABORAREA
IMPLEMENTAREA, ȘI TESTAREA EFICIENȚEI UNUI PROGRAM DE CONSILIERE
ÎN CARIERĂ PENTRU FORMAREA IDENTITĂȚII VOCAȚIONALE LA
ADOLESCENȚI**

CAPITOLUL III.

STUDIUL I: STUDII DE VALIDARE LINGVISTICĂ A INSTRUMENTELOR UTILIZATE	100
III.1. Validarea lingvistică a <i>Vocational Identity Status Assessment (VISA, Porfeli et al., 2011; Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale)</i>	100
III.1.1. Background teoretic.....	100
III.1.2. Metodologia cercetării.....	102
III.1.2.1. Scopul studiului.....	102
III.1.2.2. Ipoteza studiului.....	102
III.1.2.3. Participanții.....	102

III.1.2.4. Instrumentul de investigare	102
III.1.2.5. Procedura.....	104
III.1.3. Rezultatele obținute.....	106
III.1.4 Concluzii și limite.....	109
III.2. Validarea lingvistică a <i>Career Decision-Making Self-efficacy-SF (CDMSE-SF, Taylor & Betz, 1983; Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă)</i>	110
IV.2.1. Background teoretic.....	110
IV.2.2. Metodologia cercetării.....	111
IV.2.2.1. Scopul studiului.....	111
IV.2.2.2. Ipoteza studiului.....	112
IV.2.2.3. Participanții.....	112
IV.2.2.4. Instrumentul de investigare	112
IV.2.2.5. Procedura.....	113
IV.2.3. Rezultatele obținute.....	113
IV.2.4. Concluzii și limite.....	118

CAPITOLUL IV.

STUDIUL II: IDENTIFICAREA PREDICTORILOR INDECIZIEI DE CARIERĂ ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI	119
V.1. Background teoretic.....	119
V.2. Metodologia cercetării.....	124
V.2.1. Scopul și obiectivele studiului.....	124
V.2.2. Ipotezele studiului.....	125
V.2.3. Participanții.....	125
V.2.4. Instrumentele de investigare și măsurare a datelor.....	127
V.2.4.1. <i>Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă CDMSE-SF (Career Decision- Making Self-Efficacy- Short Form Scale)</i>	127
V.2.4.2. <i>Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale (Vocational Identity Status Assessment, VISA)</i>	128
V.2.4.3. <i>Inventarul NEO-FFI-3 (NEO Five-Factor Inventory)</i>	129
V.2.5. Procedura.....	130
V.3. Rezultatele obținute.....	131

V.4 Concluzii, limite și direcții viitoare de cercetare.....	144
CAPITOLUL V.	
STUDIUL III. STUDIU PRIVIND RELAȚIA DINTRE FACTORII DE PERSONALITATE, IDENTITATEA VOCAȚIONALĂ ȘI AUTOEFICACITATEA PRIVIND PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR DE CARIERĂ.....	
V.1. Background teoretic.....	146
V.2. Metodologia cercetării.....	148
V.2.1. Obiectivul studiului.....	148
V.2.2. Ipoteza studiului.....	148
V.2.3. Participanții.....	148
V.2.4. Instrumentele de măsurare și investigare a datelor.....	149
V.2.4.1. <i>Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă CDMSE-SF (Career Decision- Making Self-Efficacy- Short Form Scale).....</i>	149
V.2.4.2. <i>Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale (Vocational Identity Status Assessment, VISA).....</i>	150
V.2.4.3. <i>Inventarul NEO-FFI-3 (NEO Five-Factor Inventory).....</i>	152
V.2.5. Procedura.....	153
V.3. Rezultatele obținute.....	153
V.4. Concluzii, limite și direcții viitoare de cercetare.....	160
CAPITOLUL VI.	
STUDIUL IV: TESTAREA EFICIENȚEI UNUI PROGRAM DE CONSILIERE ÎN CARIERĂ PENTRU FORMAREA IDENTITĂȚII VOCAȚIONALE LA ADOLESCENȚI.....	
VI.1. Background teoretic.....	163
VI.2. Metodologia cercetării.....	165
VI.2.1. Scopul și obiectivele studiului.....	165
VI.2.2. Ipoteza studiului.....	165
VI.2.3. Participanții.....	165
VI.2.4. Instrumentele de măsurare și investigare a datelor- <i>Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale (Vocational Identity Status Assessment, VISA).....</i>	166
VI.2.5. Etapele cercetării.....	167

VI.2.6. Eșantionul de conținut.....	167
VI.3. Rezultatele obținute.....	176
VI.4 Concluzii, limite și direcții viitoare de cercetare.....	180
CAPITOLUL. VII:	
CONCLUZII.....	183
BIBLIOGRAFIE.....	192
ANEXE.....	216

Cuvinte cheie: *adolescenți, identitate vocațională, trăsături de personalitate, autoeficacitatea privind procesul de luarea deciziilor de carieră, program de consiliere în carieră*

INTRODUCERE

Teza de doctorat intitulată „FORMAREA IDENTITĂȚII VOCAȚIONALE LA ADOLESCENȚI” a vizat elaborarea, implementarea și testarea eficienței unui program de consiliere în carieră privind dezvoltarea identității vocaționale a adolescenților de clasa a XI-a, respectiv a XII-a.

Această teză de doctorat este structurată în două părți, după cum urmează: Partea I- Fundamentarea Teoretică (două capitole) și Partea a II-a- Metodologia Cercetării (patru studii).

Prima parte a tezei prezintă datele din literatură cu privire la identitatea vocațională și rolul consilierii în carieră în perioada adolescenței. *Primul* capitol „IDENTITATEA LA ADOLESCENȚI” s-a centrat pe delimitări conceptuale privind tipurile de identitate (identitatea de gen, morală, sexuală, culturală, etnică), descrierea factorilor care influențează formarea identității, descrierea abordărilor contemporane neo-eriksoniene ale formării identității și a statuturilor identitare ale lui Marcia (1980). În cel de-al *doilea* capitol teoretic intitulat „CONSILIEREA ÎN CARIERĂ A ADOLESCENȚILOR” s-a realizat o sinteză a definițiilor referitoare la conceptul de consiliere în carieră, respectiv a analizei comparative dintre educația pentru carieră și consilierea în carieră. În relație cu acest concept au fost reliefate următoarele abordări teoretice moderne în dezvoltarea carierei: teoria dezvoltării carierei și teorie construcției (Super & Savickas, 1996), teoria procesării informației legate de carieră (Peterson, Sampson & Reardon, 1991, 1996) și teoria social-cognitivă a carierei (Lent et al., 1994). Un subcapitol a fost dedicat analizării acestui construct la nivelul Curriculumului școlar atât în contextul internațional, cât și în contextul românesc, respectiv analiza conținuturilor și a competențelor vizate începând din clasa pregătitoare și până în clasa a XII-a.

A doua parte a tezei cuprinde contribuțiile practice ale cercetării. Astfel, *primul* studiu a vizat traducerea și adaptarea lingvistică a două instrumente (VISA, Porfeli et al., 2011 și CDMSE-SF, Taylor & Betz, 1983) pe populația adolescentină din școlile publice. Traducerea în limba română a instrumentelor ar putea fi de un real folos pentru consilierii școlari în procesul de evaluare a adolescenților în privința alegerii unei profesii. Al *doilea* studiu s-a axat pe identificarea predictorilor indeciziei de carieră în perioada adolescenței, ceea din punctul meu de vedere reprezintă un start avantajos pentru consilierii școlari în a-și prioritiza obiectivele în privința elaborării ședințelor de consiliere în carieră cu adolescenții în cabinetele școlare de asistență psihopedagogică. Al *treilea* studiu a avut ca scop investigarea relației dintre factorii de

personalitate, identitatea vocațională și auto-eficacitatea privind procesul de luare a deciziilor de carieră la adolescenții de clasele a XI-a și a XII-a, iar *ultimul* studiu vizează testarea unui program de consiliere în carieră asupra dezvoltării identității vocaționale ale adolescenților. Impactul acestor ședințe de consiliere realizate în instituțiile de învățământ alese pentru această teză a fost unul remarcabil. Prin intermediul acestor ședințe, adolescenții au reușit să se cunoască pe ei înșiși mai bine, să își prioritizeze valorile pentru a putea să-și aleagă un domeniu profesional compatibil cu dorințele, interesele și aspirațiile lor, au acumulat un bogat bagaj informațional cu privire la cerințele specifice profesiilor, despre exigențele privind pregătirea profesională, condițiile profesionale referitoare la ocupațiile care-i interesează, au reușit să-și planifice anumite obiective SMART cu privire la cariera aleasă și în ultimul rând și-au dobândit anumite metode, strategii care au vizat promovarea personală.

Teza se încheie cu prezentarea concluziilor generale, a limitelor cercetării, a referințelor bibliografice consultate și a anexelor.

PARTEA I: FUNDAMENTAREA TEORETICĂ

I. IDENTITATEA LA ADOLESCENȚI

Căutarea identității- pe care Erikson o definea drept concepție despre sine coerentă, alcătuită din obiectivele, valorile și convingerile față de care persoana are o angajare fermă- intră în prim plan în anii adolescenței. Dezvoltarea cognitivă le permite adolescenților să construiască o „teorie despre sine”(Elkind, 1998). După cum sublinia Erikson (1950), efortul adolescentului de a se înțelege pe sine nu este „un fel de neliniște aferentă maturizării” ci „face parte dintr-un proces sănătos, vital, care se întemeiază pe achizițiile stadiilor anterioare- pe încredere, autonomie, inițiativă și hărnicie- și pune temeliile necesare confruntării cu provocările vârstei adulte” (Papalia, Olds & Feldman, 2010, p. 390).

Conținutul identității tinde să se încadreze în două domenii majore: *domeniul ideologic* în cadrul căruia identitatea se referă la alegerile pe care un adolescent le face cu privire la carieră, religie și politică (Grotevant, Thorbecke & Meyer, 1982) și *domeniul interpersonal* ce cuprinde factorii care contribuie la formarea identității: familia, relațiile romantice, prietenii și rolurile sexuale (Balistreri, Busch-Rossnagel & Geisinger, 1995). De cele mai multe ori, pentru un adolescent importanța alegerilor cu privire la identitate în aceste domenii depinde de ceea ce este acceptat și valorizat în cultura din care face parte (Phinney & Baldelomar, 2011).

Identitatea reprezintă un proces activ de a înțelege „cine am fost, cine sunt și cine voi fi” (Cox & McAdams, 2010, p. 20), iar formarea celui mai bun sentiment de identitate necesită o explorare activă a posibilităților și decizie de a se angaja la anumite valori, obiective, activități care vor susține modul în care un adolescent se vede pe sine și pe care ceilalți le confirmă ceea ce este (La Guardia, 2009).

Dezvoltarea identității în perioada adolescenței reprezintă un proces complex ce conține mai multe tipuri. Pe lângă teoria generală a formării identității a lui Erikson (1968), adolescenții își pot dezvolta identitatea de gen (Wigfield & Wagner, 2005), sexuală (Erikson, 1968), morală (Hart, Atkins & Ford, 1999), politică (Schmitt, Dayanim & Matthias, 2008) și culturală/ etnică (French, Seidman, Allen & Aber, 2006).

Erikson și teoria sa psihosocială au introdus conceptul de identitate în cercetările psihologice. Pe baza lucrărilor sale, au fost propuse următoarele modele: paradigma statusurilor a lui Marcia (1966) care a fost extinsă în modelele orientate pe proces (Crocetti, Rubini & Meeus, 2008;

Grotevant et al., 1987; Luyckx et al., 2008; Whitbourne, Sneed & Skultety, 2002), modelul socio-cognitiv al stilurilor de identitate (Berzonsky, 1999), modelul identității eudaimonice (Waterman, 1982) și modelul integrativ circumplex al formării identității (Cieciuch & Toplewska, 2017).

În viziunea lui Holland (1997), identitatea reprezintă capacitatea unui individ de a-și integra valorile personale și autocunoașterea alături de încrederea de sine și abilitatea de a se pregăti să exploreze, planifice și adapteze la mediul ocupațional.

În plus, formarea identității adolescenților a fost în mare parte conceptualizată ca răspuns al adolescenților la următoarele întrebări: „Cine sunt eu?” și „Ce fel de persoană doresc să devin?” (LaGuardia, 2009). Pe lângă aceste întrebări, anumiți cercetători (Eccles, 2009; Skorikov & Vondracek, 1998) au reliefat faptul că, unul dintre aspectele centrale ale identității este identitatea vocațională sau căutarea răspunsului de către adolescenți la întrebarea „Ce vreau să devin atunci când voi fi mare?”. Deși aceste întrebări sunt esențiale pentru comprehensiunea dezvoltării identității de către adolescenți, Yeager, Bundick și Johnos (2012) consideră că, pentru o conceptualizare mai extinsă a dezvoltării identității adolescenților, aceștia ar trebui să reflecte și asupra următoarei întrebări: „De ce sunt eu?”. Prin oferirea răspunsului la această întrebare, adolescenții nu sunt constrânși să descopere doar ce fel de persoană sunt și ce fel de profesie își doresc, ci sunt interesați să înțeleagă și care este rolul lor în lume (Yeager & Bundick, 2009). Pe lângă acest aspect, acești cercetători susțin că, atât motivele orientate înspre sine, cât și motivele orientate dincolo de sine pentru stabilirea anumitor obiective și/sau scopuri în viață sunt componente importante ale modului cum adolescenții își construiesc identitatea și modul în care aceste identități promovează dezvoltarea identității optime.

„După Erikson (1968), identitatea se formează pe măsură ce tinerii rezolvă trei probleme majore: alegerea unei ocupații, adoptarea valorilor după care se vor călăuzi și conturarea unei identități sexuale satisfăcătoare” (Papalia, Olds & Feldman, 2010, p. 390).

Parcurgând literatura de specialitate, dezvoltarea identității vocaționale este asociată cu numeroase rezultate pozitive privind procesul de luare a deciziilor de carieră, printre care se includ și: diferențierea intereselor legate de carieră (Nauta & Kahn, 2007), comportamentul explorator (Gushue, Scanlan, Pantzer & Clarke, 2006), auto-cunoașterea și congruența majoră dintre studii și carieră (Leong, 1998). De asemenea, identitatea vocațională a fost pozitiv asociată cu bunăstarea psihologică; adolescenții care au obiectivele legate de carieră bine stabilite sunt mai satisfăcuți decât cei care dețin obiective difuze și nestabilite (Strauser, Lustig & Ciftci,

2008). În caz contrar, lipsa dezvoltării identității vocaționale poate duce la un nivel crescut al indeciziei de carieră, ambiguitatea rolului și consecințe negative asupra sănătății mentale ale adolescenților cum ar fi depresia, anxietatea, stima de sine scăzută (Leong & Morris, 1989; Strausser et. al., 2008). În plus, anumite caracteristici interpersonale (ca de exemplu: trăsăturile de personalitate, valorile, interesele și credințele legate de auto-eficacitate) s-au dovedit a fi într-o strânsă legătură cu dezvoltarea identității vocaționale (Shin & Kelly, 2013; Lopez, 1989; Sweeney & Schill, 1998).

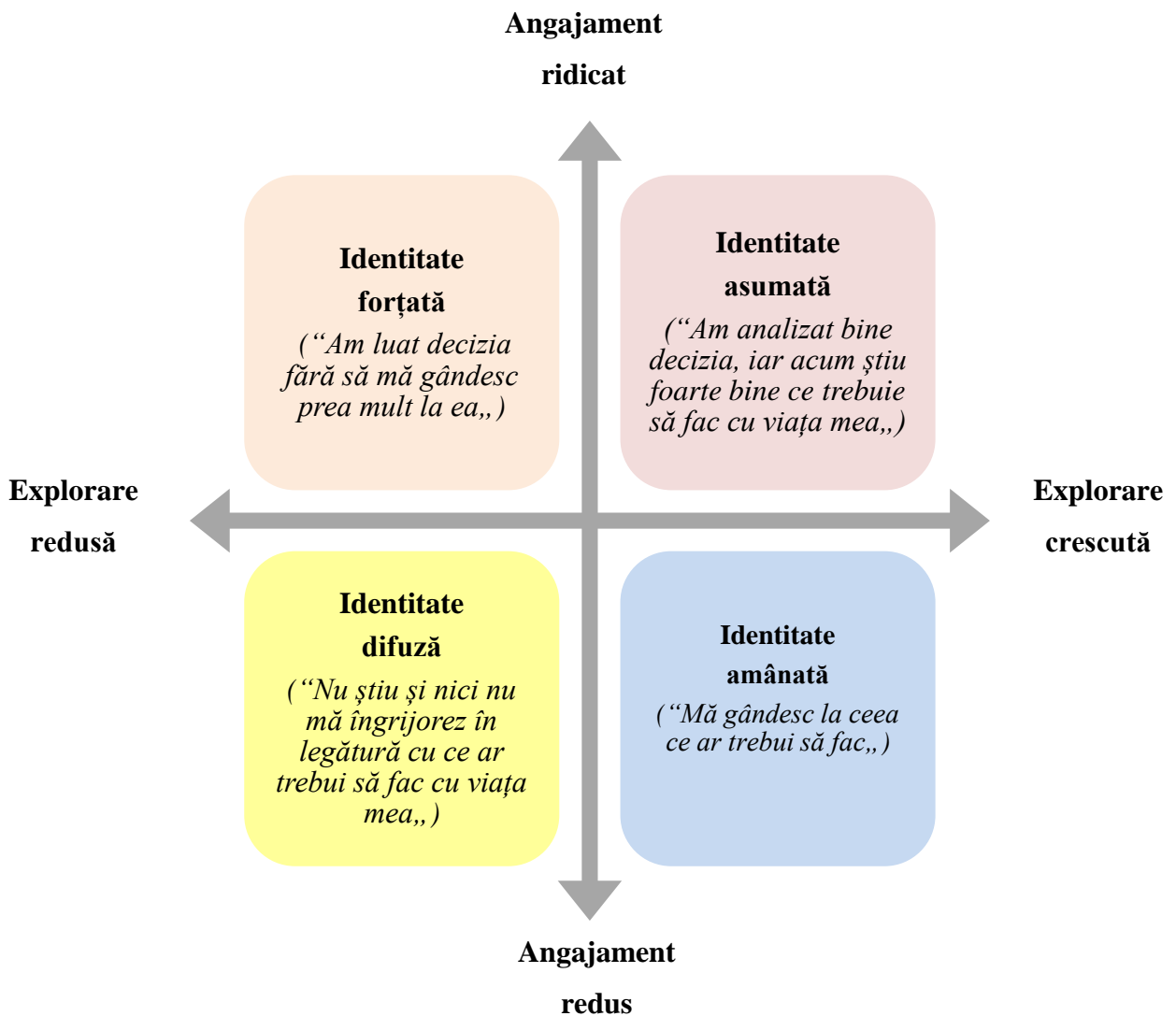
Prin urmare, identitatea vocațională oferă încredere în sine, sentimentul de a acționa într-o manieră responsabilă și permite cunoașterea limitelor, abilităților și potențialului fiecăruia (Reybold, 2003; Krabi, 2008).

Teoria dezvoltării psihosociale a lui Erikson (1950, 1968) reprezintă o contribuție semnificativă în cercetările cu privire la identitate. Bazându-se pe conceptul lui Erikson (1959) identitatea ego-ului, Marcia (1966) distinge două dimensiuni ale identității:

1. **Explorarea** ce cuprinde interogările active și cântărirea diferitelor alternative înainte de a lua decizia cu privire la valorile, convingerile și obiectivele pe care le vom realiza.
2. **Angajamentul** care face referire la luarea unei decizii ferme într-un anumit domeniu și implicarea în totalitate în activitățile relevante și orientate spre punerea în aplicație a deciziei luate (Crocetti, Klimstra, Hale, Koot & Meeus, 2013).

Pornind de la aceste dimensiuni, adolescenții pot fi clasificați în unul dintre cele patru statusuri identitare:

- 1) **identitate forțată** – adolescentul are obiective ocupaționale specificate, dar acestea au fost preluate necritic, fie de la părinți, fie de la colegi sau alte persoane semnificative.
- 2) **identitate amânată** – adolescentul se confruntă cu probleme de identitate, simte o presiune pentru a realiza o alegere educațională sau ocupațională, dar alegerea este mereu amânată.
- 3) **identitate difuză** – adolescentul nu simte o presiune pentru realizarea unei alegeri, în ciuda apropierii momentului de opțiune și nu este preocupat să facă un angajament pe o anumită direcție.
- 4) **identitate asumată** – adolescentul a făcut propriile alegeri, este orientat și urmărește obiectivele profesionale propuse.

Figura I.3. Formele de identitate vocațională la adolescenți (Marcia, 1980)

Anumiți cercetători (Law, Meijers & Wijers, 2002) consideră că, dezvoltarea identității vocaționale reprezintă un proces de învățare prin care adolescenții trebuie să se confrunte cu următoarele șapte provocări:

1. Să fie conștienți de sentimentele personale.
2. Să se particularizeze de cei din jur.
3. Să-și dezvolte propria poveste de viață.
4. Să-și descrie experiențele în termenii proprii.
5. Să se concentreze asupra obiectivelor personale și profesionale.
6. Să-și construiască o viață interioară.
7. Să se raporteze la propriile scopuri.

II. CONSILIEREA ÎN CARIERĂ A ADOLESCENȚILOR

Una dintre cele mai importante decizii care modelează viața unui adolescent este decizia legată de alegerea unei cariere. Alegerea unei cariere reprezintă un proces îndelungat care necesită documentare solicitând adolescentul să se alătore anumitor activități pentru a primi feedback în vederea definirii și formării/ conștientizării asupra trăsăturilor de personalitate și strategiilor de alegere a carierei. (Atli, 2016).

Punerea accentului pe consilierea școlară și orientarea în carieră ca arie curriculară la nivel liceal este foarte eficientă, deoarece elevii din acest ciclu de învățământ sunt mai preocupați de opțiunile lor de carieră ajutându-i cu oferirea unei mai bune îndrumări înspre ce vor să realizeze în viață. În stadiul incipient, consilierea în carieră îi ajută pe adolescenți să-și asocieze efortul academic cu planurile lor de viitor și promovează adoptarea anumitor comportamente moral-civice (Truong, 2011).

Consilierea în carieră vizează dezvoltarea abilităților unei persoane sau grup de persoane pentru rezolvarea unei probleme specifice legate de carieră (indecizie, anxietate legată de carieră, insatisfacție academică, plan de carieră etc.). Consilierea în carieră este în esență o intervenție psihologică, în care persoana, prin intermediul unor intervenții de suport, își dezvoltă resurse personale pentru a-și stabili, implementa și ajusta planurile de viață, atât pe termen scurt cât și pe termen lung.

Programele de dezvoltare a carierei pot fi definite ca „un program sistematic de furnizare de informații și experiențe coordonate de consilier, proiectat să faciliteze dezvoltarea profesională,, (Herr & Cramer, 1996, p. 33). Aceste programe conțin de regulă „scopuri, obiective, activități și metode de evaluare a eficacității activităților în atingerea obiectivelor propuse” (Niles & Harris-Bowlsbey, 2015, p. 31)

Vasta literatură referitoare la dezvoltarea carierei la adolescenți îi ajută pe consilieri să identifice obiective și intervenții adecvate din domeniu, destinate elevilor de liceu. „Competențele specifice de dezvoltare a carierei identificate ca fiind potrivite pentru liceeni sunt:

1. Aprofundarea autocunoașterii

- a) Dezvoltarea abilităților de interacțiune pozitivă cu alții.
- b) Înțelegerea implicațiilor pe care le au creșterea și evoluția continuă pentru planificarea carierei.

2. Dezvoltarea abilităților pentru implicarea în explorare educațională și profesională

- a) Înțelegerea relației între succesul școlar și planificarea carierei.
- b) Înțelegerea nevoii de atitudini pozitive față de muncă și învățatură.
- c) Dezvoltarea abilităților de identificare, evaluare și interpretare a informațiilor despre carieră.
- d) Dezvoltarea unor abilități mai complexe de căutare a unui loc de muncă.
- e) Înțelegerea modului în care nevoile și funcțiile societale influențează natura și structura muncii.

3. Consolidarea abilităților decizionale

- a) Înțelegerea inter-relaționării rolurilor de viață.
- b) Înțelegerea schimbărilor continue în rolurile de gen masculin/feminin.
- c) Dezvoltarea abilităților de planificare a carierei” (Niles & Harris-Bowlsbey, 2015, p. 389-390).

Potrivit lui Super (1990), capacitatea de a face alegeri privind cariera „implică cinci dimensiuni:

1. *O atitudine caracterizată prin generarea de planuri față de gestionarea etapelor unei cariere și a sarcinilor profesionale.*
2. *Strângerea de informații despre opțiunile educaționale și profesionale.*
3. *Explorarea universului muncii.*
4. *Cunoștințe despre modul în care se iau decizii bune privind cariera.*
5. *Capacitatea de a evalua realist potențiale ocupații” (Super, 1990, p. 231).*

PARTEA A II-A: CERCETAREA PEDAGOGICĂ: IMPLEMENTAREA, ELABORAREA ȘI TESTAREA EFICIENȚEI UNUI PROGRAM DE CONSILIERE ÎN CARIERĂ PENTRU FORMAREA IDENTITĂȚII Vocaționale LA ADOLESCENȚI

Scopul principal al acestei teze a fost de a testa eficiența unui program de consiliere în carieră menit să le dezvolte adolescenților identitatea vocațională. În concordanță cu scopul principal al acestei cercetări, ne-am axat pe atingerea următoarelor obiective:

Studiul I. Studii de validare lingvistică a instrumentelor utilizate

Obiective:

- Traducerea și validarea lingvistică a chestionarului ce evaluează statusurile identitare vocaționale (*Vocational Identity Status Assessment, VISA, Porfeli et al., 2011*).
- Traducerea și validarea lingvistică a Career Decision-Making Self-efficacy-SF (*CDMSE-SF, Taylor & Betz, 1983; Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă*)

Studiul II: Identificarea predictorilor indeciziei de carieră în perioada adolescenței

Obiective:

- Evaluarea adolescenților aflați către finele ciclului liceal privind sursele indeciziei de carieră.
- Identificarea diferențelor privind sursele indeciziei de carieră în funcție de genul și specializarea participanților incluși în studiu.

Studiul III. Studiu privind relația dintre factorii de personalitate, identitatea vocațională și auto-eficacitatea privind procesul de luare a deciziilor de carieră

Obiectiv:

- Investigarea relației dintre factorii de personalitate, identitatea vocațională și auto-eficacitatea privind procesul de luare a deciziilor de carieră.

STUDIUL IV. Testarea unui program de consiliere în carieră în vederea dezvoltării identității vocaționale a adolescenților

Obiective:

- Elaborarea și implementarea unui program de consiliere în carieră privind dezvoltarea identității vocaționale a adolescenților participanți în studiu plecând de la analiza de nevoii identificate în etapa constatativă;
- Analiza nivelului de eficiență al programului de intervenție pentru dezvoltarea carierei implementat cu scopul de a crește încrederea adolescenților în capacitatea proprie de a lua decizii favorabile pentru viitor;
- Verificarea impactului pe care programul de intervenție l-a avut asupra dobândirii unei identități vocaționale favorabile pentru procesul de alegere a unei cariere.

III. STUDIUL I: STUDII DE VALIDARE LINGVISTICĂ A INSTRUMENTELOR UTILIZATE

III.1. Validarea lingvistică a *Vocational Identity Status Assessment (VISA, Porfeli et al., 2011; Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale)*

Scopul acestui studiu este de a oferi o versiune a VISA (Porfeli et al., 2011) tradusă, validată lingvistic și pre-testată, pe populația adolescentă din școlile publice. Traducerea în limba română a chestionarului ar putea fi de un real folos pentru consilierii școlari pentru a evalua și identifica nivelul identității vocaționale al adolescenților în privința alegerii unei profesii.

Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale (Vocational Identity Status Assessment, VISA) (Anexa 4)

Porfeli și colaboratorii (Porfeli, 2009; Porfeli et al., 2011) au realizat acest chestionar bazându-se pe concluziile privind identitatea elaborate de către trei cercetători. În primul rând, ei au luat în calcul cercetarea realizată de către Marcia (1966; 1993) care a pus bazele dezvoltării identității prin explorare și angajament. Apoi, au în pus practică cercetările realizate de către Meeus, Crocetti și colaboratorii care au utilizat dimensiunile de angajament, explorare și reconsiderarea angajamentului (Crocetti, Klinstra, Keijsers, Hale & Meeus, 2009; Crocetti et al., 2008; Crocetti, Schwartz et al., 2010). În ultimul rând, Porfeli et al. (2011) au încorporat și cercetarea realizată de Luyckx și colegii care au utilizat explorarea în adâncime și pe orizontală, asumarea angajamentului și identificarea cu angajamentul (Luyckx, Goosens, Beyers & Soenens, 2006).

Recenta versiune (Porfeli et al., 2011) cuprinde șase statusuri identitare vocaționale: cele patru statusuri identitare ale lui Marcia și încă două suplimentare - *căutarea moratoriului* și *statusul nediferențiat*. Aceste statusuri identitare au fost descoperite folosind constructele „explorarea carierei” (ce cuprinde două forme de explorare: în profunzime și pe orizontală), „angajamentul față de carieră” (ce cuprinde următoarele două forme: asumarea angajamentului și identificarea cu angajamentul) și „reconsiderarea carierei” (ce cuprinde îndoiala de sine și flexibilitatea carierei).

Prin urmare, acest chestionar conține 30 de itemi ce sunt evaluați pe o scală Likert la 1 la 5, unde 1 reprezintă „dezacord puternic” și 5 „acord puternic”, itemii fiind grupați pe trei dimensiuni, iar fiecare dimensiune operaționalizată prin două subscale:

I. Angajamentul legat de carieră:

✓ subscala *asumarea angajamentului*: exemplu de item: „Am investit multă energie în a mă pregăti pentru carieră aleasă”;

✓ subscala *identificarea cu angajamentul*: exemplu de item: „Devenind activ în profesia aleasă, îmi va permite să devin persoana la care visez să fiu”.

II. Explorarea carierei:

❖ subscala *explorarea în profunzime*: exemplu de item: „Încerc să găsesc oameni care îmi împărtășesc interesele profesionale”.

❖ subscala *explorarea pe orizontală*: exemplu de item: „Învăț despre cariere care nu-mi sunt familiare pentru a găsi câteva pe care să le explorez mai departe”.

III. Reconsiderarea carierei:

➤ subscala *flexibilitatea angajamentului legat de carieră*: exemplu de item: „Cariera pe care o voi alege se poate să fie diferită de ce m-aș aștepta”;

➤ subscala *îndoiala de sine legată de carieră*: exemplu de item: „Gândul că trebuie să-mi aleg o carieră mă face să mă simt anxios”(Porfeli, Lee, Vondracek, & Weigold, 2011).

În privința caracteristicilor legate de validitate, coeficientul α Cronbach pentru subscale variază între .67 și .83 pentru versiunea italiană (Porfeli et. al., 2011), iar pentru versiunea românească Negru-Subțirică et al. (2015) au realizat o analiză factorială confirmatorie și au constatat faptul că, structura inițială cu șase factori se potrivesc cu datele actuale ($X^2=158.103$, df 156.103, df = 39; CFI = .972, RMSEA = .051; SRMR = .026).

III.1.3. Rezultate

Pentru început, s-a calculat coeficienții de consistență internă și s-a realizat analizele de statistică descriptivă pentru cele două versiuni ale scalei (originală și tradusă). Coeficienții de consistență internă Alpha (Cronbach, 1951) au fost calculați pentru fiecare subscală (Angajamentul în carieră, Identificarea cu angajamentul, Flexibilitatea în carieră și Îndoielile în carieră).

Tabel III.1. Medii, abateri standard, mediane și Alpha Cronbach (bazat pe itemi standardizați) pentru scalele VISA selectate

	Pre-Test (versiunea engleză)				Post-Test (Versiunea română)			
	M	AS	Mdn	α	M	AS	Mdn	α
VISA SUBSCALE								
1. Angajamentul în carieră	2.95	.71	2.90	.737	3.38	.68	3.40	.789
2. Identificarea cu angajamentul	3.66	.92	3.70	.850	3.86	.83	4	.846

3. Flexibilitate în carieră	3.01	.69	3	.797	3	.77	2.80	.850
4. Îndoieli în carieră	2.69	.85	2.4	.736	2.61	.96	2.40	.862

În urma calculării coeficienților Alpha Cronbach s-a obținut pentru: cei 5 itemi ai primei subscale un coeficient de .737, cei 5 itemi pentru cea de-a doua subscală un coeficient de .850, cei 5 itemi pentru penultima subscală un coeficient de .797 și cei 5 itemi pentru ultima subscală un coeficient de .736 în versiunea engleză. În mod asemănător, pentru echivalentul itemilor în limba română, coeficienții Alpha Cronbach au fost .789 pentru subscale *Angajamentul în carieră*, .846 pentru subscale *Identificarea cu angajamentul*, .850 pentru subscale *Flexibilitate în carieră* și .862 pentru subscale *Îndoieli în carieră*, cu un coeficient general al scalei de .815.

Tabel III.2. *Testul Wilcoxon al Rangurilor Pereche pentru subscalele VISA selectate*

	Z	p (bilateral)
Scala VISA	-4.72	.000
Subscale VISA		
1. Angajamentul în carieră	-2.589	.010
2. Identificarea cu angajamentul	-1.972	.050
3. Flexibilitate în carieră	-.030	.977
4. Îndoieli în carieră	-1.116	.264

Apoi, pentru a testa echivalența celor două versiuni lingvistice ale chestionarului, s-a aplicat testul neparametric Wilcoxon al rangurilor pereche și corelația Spearman. Rezultatele obținute indică faptul că între subscalele VISA selectate există o diferență semnificativă din punct de vedere statistic între cele două versiuni lingvistice ($Z=-4.72$, $p=.00$). Individual, se observă că există diferențe semnificative între subscalele *Angajamentul în carieră* ($Z=-2.589$, $p=.01$) și *Identificarea cu angajamentul* ($Z=-1.972$, $p=.05$), însă între subscale *Flexibilitate în carieră* ($Z=-.030$, $p=.97$) și subscale *Îndoieli în carieră* ($Z=-1.116$, $p=.26$) nu există nici o diferență, ceea ce indică o oarecare echivalență a celor două versiuni lingvistice.

III.1.4. Concluzii

Studiul de față și-a propus să traducă și să valideze lingvistic chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale (Vocational Identity Status Assessment, VISA, Porfeli et al., 2011) în limba română pentru a-i ajuta pe consilierii școlari în procesul de evaluare a adolescenților cu privire la alegerea traseului vocațional putând fi folosit cu alte instrumente necesare acestui proces.

Rezultatele au arătat o oarecare echivalență din punct de vedere lingvistic, însă din punct de vedere statistic s-a demonstrat că nu există diferențe semnificative între cele două versiuni

lingvistice între subscalele Flexibilitate în carieră ($Z=-.030$, $p=.97$) și Îndoieli în carieră ($Z=-1.116$, $p=.26$). Pe lângă aceste aspecte, corelații pozitive și semnificative statistic au fost întâlnite între subscale, cu excepția corelației nesemnificative al ultimului item al primei subscale.

O primă limită a acestui studiu ar fi mărimea redusă a eșantionului ($N=30$) care de cele mai multe ori poate estima excesiv magnitudinea anumitor asocieri și poate afecta fiabilitatea rezultatelor obținute. O altă limită a studiului ar fi utilizarea scalelor de autoevaluare care ar putea fi influențate de distorsiunea dezirabilității sociale. Tourangeau și Yan (2007) bazându-se pe o revizie a literaturii de specialitate au concluzionat faptul că, biasul răspunsului dezirabil social e adesea motivat de dorința de a evita sentimentul de rușine și repercursiunile de a dezvălui informații personale ce țin de managementul impresiei.

III.2. Validarea lingvistică a *Career Decision-Making Self-efficacy-SF* (CDMSE-SF, Taylor & Betz, 1983; Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă)

Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă CDMSE-SF (Career Decision- Making Self-Efficacy- Short Form Scale)(Anexa 5)

Acest instrument măsoară încrederea în propria capacitate de a lua decizii optime referitoare la propria carieră. El conține 25 de itemi cotați pe o scală Likert de la 1 la 5, unde 1 reprezintă „încredere totală”, iar 5 „încredere deplină”; itemii fiind împărțiți pe următoarele cinci subscale:

- *Autoevaluare*: itemii 5,9,14,18,22;
- *Obținere de informații*: itemii 1,10,15,19,23
- *Stabilirea scopurilor*: itemii 2,6,11,16,20
- *Planificarea carierei*: itemii 3,7,12,21,24
- *Rezolvarea de probleme*: itemii 4,8,13,17,25.

Betz et. al., (1996) au raportat o ridicată consistență a itemilor, coeficientul α Cronbach fiind între .73-.83 pentru subscale și de .94 pentru scorul total la cei 25 de itemi. De asemenea, Gloria și Hird (1999) au validat această scală pe un lot de studenți albi și pe un lot de studenți din rândurile minorităților entice și au descoperit că în rândul studenților albi s-a obținut un coeficient α Cronbach de .95, iar pentru cei din rândul minorităților s-a obținut un coeficient α Cronbach de .97. În schimb, Watson, Brand, Stead și Ellis (2001) au validat această scală pe un lot de studenți sud-africani și au raportat o singură subscală cu un coeficient α Cronbach sub .70, iar pentru întregul chestionar au obținut un coeficient α Cronbach de .91. În plus, Hampton (2006) au validat această scală pe un lot de adolescenți chinezi și au obținut un α Cronbach între

.68-.80 pentru subscale și un α Cronbach .93 pentru întreaga scală. Gaudron (2011) a obținut un coeficient α Cronbach de .69-.73 pentru subscale și un coeficient α Cronbach de .87 în urma validării acestei scale pe un lot de adolescenți francezi, în timp ce Presti et. al. (2013) au obținut un coeficient α Cronbach de .58-.69 pentru subscale și un coeficient α Cronbach de .89 în urma validării acestei scale pe un lot de adolescenți italieni, pe când, Buyukgoze-Kavas (2014) în urma validării acestui instrument pe un lot de adolescenți turci a obținut un coeficient α Cronbach de .64-.77 pentru subscale și un coeficient α Cronbach de .88 pentru întreaga scală.

Această scală poate fi completată în varianta creion-hârtie, individual, sau în grup, iar timpul alocat completării nu este unul restricționat.

III.2.3. Rezultatele obținute

În primul rând, s-a calculat coeficienții de consistență internă pentru fiecare subscală (Autoevaluare, Obținere de informații, Stabilirea scopurilor, Planificarea carierei și Rezolvarea de problema) și s-a realizat analizele de statistică descriptivă pentru cele două versiuni ale scalei (originală și tradusă).

Tabel III.8. Medii, abateri standard, mediane și Alpha Cronbach (bazat pe itemi standardizați) pentru scalele CDMSE-SF selectate

	Pre-Test (versiunea engleză)				Post-Test (Versiunea română)			
	M	AS	Mdn	α	M	AS	Mdn	α
CDMSE-SF SUBSCALE								
1. Autoevaluare	3.66	.68	3.8	.736	3.53	.66	3.60	.739
2. Obținere de informații	3.48	.70	3.50	.764	3.53	.78	3.60	.828
3. Stabilirea scopurilor	3.65	.71	3.70	.796	3.60	.87	3.80	.857
4. Planificarea carierei	3.50	.55	3.60	.541	3.44	.53	3.40	.510
5. Rezolvarea de probleme	3.39	.57	3.40	.516	3.39	.57	3.60	.497

Conform rezultatelor obținute din tabelul III.8, s-a obținut pentru: cei 5 itemi ai primei subscale un coeficient α Cronbach de .736, cei 5 itemi pentru cea de-a doua subscală un coeficient α Cronbach de .764, cei 5 itemi pentru cea de-a treia subscală un coeficient α Cronbach de .796, cei 5 itemi pentru penultima subscală un coeficient α Cronbach de .541 și cei 5 itemi pentru ultima subscală un coeficient de .516 în versiunea engleză. În mod asemănător, pentru echivalentul itemilor în limba română, coeficienții Alpha Cronbach au fost .739 pentru subscala

Autoevaluare, .828 pentru subscala *Obținere de informații*, .857 pentru subscala *Stabilirea scopurilor*, .510 pentru subscala *Planificarea carierei* și .497 pentru subscala *Rezolvarea de probleme*, cu un coeficient general al scalei de .872.

În al doilea rând, pentru a testa echivalența celor două versiuni lingvistice ale chestionarului, s-a aplicat testul neparametric Wilcoxon al rangurilor pereche și corelația Spearman.

Tabel III.9. *Testul Wilcoxon al Rangurilor Pereche pentru subscalele CDMSE-SF selectate*

	Z	p (bilateral)
Scala CDMSE-SF	-.195	.846
Subscale CDMSE-SF		
1. Autoevaluare	-1.155	.24
2. Obținere de informații	-.038	.97
3. Stabilirea scopurilor	-.456	.65
4. Planificarea carierei	-.405	.68
5. Rezolvarea de probleme	-.361	.71

Rezultatele obținute indică faptul că între subscalele CDMSE-SF selectate nu există o diferență semnificativă din punct de vedere statistic între cele două versiuni lingvistice ($Z=-.195$, $p=.84$), însă nici la nivel individual, se observă că există nu diferențe semnificative între, ceea ce indică faptul că nu există nici o echivalență a celor două versiuni lingvistice.

Pe urmă, au fost realizate corelații de tip Spearman (ρ) pentru subscale și perechile de itemi pentru a se testa asocierea dintre cele două versiuni ale CDMSE-SF.

III.2.4. Concluzii

Studiul de față și-a propus să traducă și să valideze lingvistic Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă CDMSE-SF (Career Decision- Making Self-Efficacy-Short Form Scale; Taylor & Betz, 1983) în limba română pentru a-i ajuta pe consilierii școlari în procesul de evaluare a adolescenților cu privire la alegerea traseului vocațional putând fi folosit cu alte instrumente necesare acestui proces.

Conform rezultatelor Testului Wilcoxon (Wilcoxon, 1945), cele două versiuni CDMSE-SF (*i.e.* română, engleză) nu sunt echivalente la nivel lingvistic. În plus, s-au evidențiat corelații pozitive semnificative statistic între subscale, cu excepția corelațiilor ne semnificative ale ultimului item al celei de-a doua subscale și al ultimei subscale.

IV. STUDIUL II: IDENTIFICAREA PREDICTORILOR INDECIZIEI DE CARIERĂ ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI

Scopul acestui studiu l-a reprezentat identificarea surselor indeciziei de carieră în rândul adolescenților de clasa a-XI a, respectiv a XII-a accentul punându-se pe următoarele obiective:

- Evaluarea adolescenților aflați către finele ciclului liceal privind sursele indeciziei de carieră.
- Identificarea diferențelor privind sursele indeciziei de carieră în funcție de genul și specializarea participanților incluși în studiu.

Participanții acestui studiu au fost 300 de adolescenți ai claselor a XI-a, respectiv a XII-a cu vârsta cuprinsă între 16-18 ani ($M_{\text{vârstă}}=17$ ani, $AS_{\text{vârstă}}=.81$), elevi ai Colegiului Național „Dragoș-Vodă”, Liceului Tehnologic „Marmația” și ai Colegiului Pedagogic „Regele Ferdinand” din localitatea Sighetu-Marmației, județul Maramureș. Adolescenții aleși pentru acest studiu fac parte din următoarele profile: real (specializările: matematică-informatică și științe ale naturii), servicii (specializările: economic, comerț, turism și alimentație) și uman (specializarea: filologie).

Instrumentele utilizate în această cercetare au fost:

- *Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă CDMSE-SF*
- *Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale*
- *Inventarul NEO-FFI-3 (NEO Five-Factor Inventory)*

IV.3.3. Rezultatele obținute

Pentru a verifica existența unei diferențe privind sursele indeciziei de carieră în funcție de genul participanților incluși în studiu s-a aplicat testul t pentru două eșantioane independente.

Tabel IV.6. *Rezultatele testului t pentru eșantioane independente*

Variabile	Testul Levene		t	Grade de libertate	p
	F	Sig.			
<i>Angajamentul în carieră</i>	1.82	.17	.84	298	.40
<i>Identificarea cu angajamentul</i>	1.79	.18	.68	298	.49
<i>Flexibilitate</i>	.005	.94	1.78	298	.07
<i>Îndoieli în carieră</i>	1.97	.16	1.60	298	.11
<i>Autoevaluare</i>	1.81	.18	.66	298	.50
<i>Obținere de informații</i>	3.01	.08	1.78	298	.07

<i>Stabilirea scopurilor</i>	.15	.69	.99	298	.32
<i>Planificarea carierei</i>	1.43	.23	.17	298	.86
<i>Rezolvarea de probleme</i>	1.91	.16	.01	298	.98
<i>Neuroticism</i>	.002	.96	3**	298	.003
<i>Extraversiune</i>	2.91	.09	.36	298	.72
<i>Deschidere spre experiență</i>	1.08	.29	.34	298	.73
<i>Agreabilitate</i>	.01	.89	2.39*	298	.017
<i>Conștiinciozitate</i>	.34	.55	1.64	298	.10

*p<0.05, ** p<0.01

Analizând rezultatele din tabelul IV.6 se remarcă că, atât adolescenții, cât și adolescentele întâmpină dificultăți în privința următoarelor surse ale indeciziei de carieră: autoevaluării, stabilirii de scopuri, planificarea carierei și rezolvării de probleme. În privința identității vocaționale, cea mai pregnantă identitate este cea legată de identificarea cu angajamentul (M=19.96; AS=3.65 pentru băieți și M=20.23; AS=3.26 pentru fete) (potrivit lui Marcia acest status identitar este asemănător cu statusul identitar difuz). Astfel, adolescenții cu un nivel crescut al acestui status identitar dețin un nivel redus privind asumarea angajamentului nesimțind o presiune privind realizarea unei alegeri. La nivelul trăsăturilor de personalitate, există diferențe semnificative din punct de vedere statistic la nivelul neuroticismului ($t_{(298)}=3$, $p=.003$) și agreabilității ($t_{(298)}=2.39$, $p=.017$). Prin urmare, fetele (M=38.88; AS=6.45) au un nivel crescut de insecuritate, instabilitate și teamă comparativ cu băieții (M=36.65; AS=6.42) care sunt mai calmi și independenți în ceea ce privește alegerea unei cariere. În plus, băieții (M=40.05; AS=5.44) au un nivel ridicat de agreabilitate față de fete (M=38.60; AS=5) ceea ce denotă faptul că, ei sunt mai flexibili și mai cooperanți decât fetele care sunt mai neîncrezătoare în forțele proprii și au un nivel crescut de critică când vine vorba de a lua o decizie legată de carieră.

În cazul celei de-a doua ipoteză unidirecțională, pentru a observa dacă există diferențe semnificative privind sursele indeciziei de carieră în funcție de profilul de studiu s-a calculat AVOVA simplă (One-Way ANOVA).

Tabel IV.9. Analiza de varianță ANOVA One-Way pentru compararea mediilor ale surselor de indecizie de carieră în funcție de profilul de studiu

Variabile		SS	df	MS	F	p	η
<i>Angajamentul în carieră</i>	Intergrupuri	,50	2	,25	,014	,98	.01
	Intragrupuri	5212,09	297	17,5			
	Total	5212,59	299				
<i>Identificarea cu angajamentul</i>	Intergrupuri	20,64	2	10,32	,86	,42	.07
	Intragrupuri	3559,55	297	11,98			
	Total	3580,19	299				
<i>Flexibilitate</i>	Intergrupuri	62,90	2	31,45	2,50	,08	.13
	Intragrupuri	3736,76	297	12,58			
	Total	3799,66	299				
<i>Îndoieli în carieră</i>	Intergrupuri	115,04	2	57,52	3,70*	,02	.15
	Intragrupuri	4612,10	297	15,52			
	Total	4727,14	299				
<i>Autoevaluare</i>	Intergrupuri	204,48	2	102,24	9,41**	,00	.24
	Intragrupuri	3224,11	297	10,85			
	Total	3428,59	299				
<i>Obținere de informații</i>	Intergrupuri	62,34	2	31,17	2,72	,06	.13
	Intragrupuri	3395,99	297	11,43			
	Total	3458,33	299				
<i>Stabilirea scopurilor</i>	Intergrupuri	151,20	2	75,60	7,49**	,00	.22
	Intragrupuri	2996,34	297	10,08			
	Total	3147,54	299				
<i>Planificarea carierei</i>	Intergrupuri	137,12	2	68,56	6,70**	,00	.20
	Intragrupuri	3038,54	297	10,23			
	Total	3175,66	299				
<i>Rezolvarea de probleme</i>	Intergrupuri	212,24	2	106,12	8,56**	,00	.23
	Intragrupuri	3681,95	297	12,39			
	Total	3894,19	299				
<i>Neuroticism</i>	Intergrupuri	526,94	2	263,47	6,41**	,00	.20
	Intragrupuri	12196,19	297	41,06			
	Total	12723,13	299				
<i>Extraversiune</i>	Intergrupuri	25,62	2	12,81	,63	,53	.06
	Intragrupuri	5989,16	297	20,16			

	Total	6014,78	299				
<i>Deschidere spre experiență</i>	Intergrupuri	115,72	2	57,86	2,89	,05	.13
						7	
	Intragrupuri	5929,91	297	19,96			
	Total	6045,63	299				
<i>Agreabilitate</i>	Intergrupuri	77,42	2	38,71	1,39	,24	.09
	Intragrupuri	8232,91	297	27,72			
	Total	8310,33	299				
<i>Conștiinciozitate</i>	Intergrupuri	176,10	2	88,05	3,63*	,02	.15
	Intragrupuri	7198,89	297	24,23			
	Total	7374,99	299				

* p<0.05, ** p<0.01

Pe baza rezultatelor obținute, s-a constatat că există unele diferențe semnificative statistic în funcție de variabila *profil de studiu* în ceea ce privește: statusul identitar îndoilei de carieră ($F_{(2,297)}=3.70$; $p=.02$), autoevaluare ($F_{(2,297)}=9.41$; $p=.00$), stabilirea scopurilor ($F_{(2,297)}=7.49$; $p=.01$), planificarea carierei ($F_{(2,297)}=6.70$; $p=.01$), rezolvarea de probleme ($F_{(2,297)}=8.56$; $p=.00$), neuroticism ($F_{(2,297)}=6.41$; $p=.02$) și conștiinciozitate ($F_{(2,297)}=3.63$; $p=.02$). Astfel, adolescenții care fac parte din profilul de studiu servicii întâmpină dificultăți legate de: autoevaluare ($M=19.87$; $AS=2.95$), obținerea de informații cu privire la profesii ($M=18.35$; $AS=2.73$) și stabilirea scopurilor ($M=19.11$; $AS=2.44$). În plus, atât adolescenții profilului de studiu servicii, cât și cei ai profilului de studiu uman întâmpină dificultăți cu privire la procesul de planificare a carierei ($M=19.31$; $AS=2.95$ pentru profilul de studiu servicii; $M=18.03$; $AS=3.20$ pentru profilul de studiu uman). În schimb, în ceea ce privește statusurile identitare, s-a remarcat că există la nivel de medii diferențe semnificative: adolescenții profilului de studiu servicii se încadrează în statusul identitar *identificarea cu angajamentul* ($M=20.46$; $AS=3.22$), iar cei de la uman în statusul identitar *îndoilei legate de carieră* ($M=13.66$; $AS=4.30$).

Legat de trăsăturile de personalitate s-a observat că există diferențe semnificative la nivelul neuroticismului și al conștiinciozității. Adolescenții profilului de studiu real ($M=38,5$) și celui uman ($M=38,9$) au un nivel crescut de neuroticism ceea ce denotă faptul că ei sunt mai neîncrezători și insecurizanți cu privire la traseul lor profesional comparativ cu adolescenții profilului de studiu servicii ($M=35,91$). De asemenea, tot adolescenții profilelor de studiu real ($M=41,31$) și uman ($M=42,55$) dețin și un nivel scăzut de conștiinciozitate ceea ce înseamnă că ei nu reușesc să-și organizeze și să-și planifice eficient planul de carieră.

În urma analizelor de mediere realizate, s-a constatat că, stabilirea scopurilor, trăsăturile de personalitate- neuroticismul și conștiinciozitatea sunt variabile mediatore în relația dintre planificarea carierei și statusul identitar angajamentul în carieră. Astfel, stabilirea scopurilor, neuroticismul și conștiinciozitatea afectează semnificativ intensitatea relației dintre planificarea carierei și angajamentul în carieră ale adolescenților ($p < .001$). Prin urmare, adolescenții cu un nivel scăzut de conștiinciozitate, un nivel ridicat de neuroticism și cu dificultăți privind stabilirea scopurilor sunt mai predispuși în întâmpina dificultăți cu privire la planificarea carierei. Pe lângă aceste aspecte, între planificarea carierei și statusul identitar angajamentul în carieră există o relație directă semnificativă ($c=.54$, $SE=.06$, $t=8.05$, $p<.001$).

IV.4. Concluzii

Deciziile de carieră sunt printre cele mai importante decizii pe care un adolescent trebuie să le ia. Pentru unii luarea unor astfel de decizii reprezintă nu doar un proces complex, ci și o experiență stresantă și/ sau confuză. Deși unii adolescenți iau aceste decizii de carieră fără niciun fel de probleme, alții, în schimb, se confruntă cu anumite dificultăți ce pot întârzia inițierea procesului decizional, îl pot opri undeva la mijlocul derulării sau pot duce la reducerea sau amânarea luării unei decizii optime (Amir & Gati, 2006).

Scopul acestui studiu a constat în identificarea surselor de indecizie de carieră în rândul adolescenților de clasa a XI-a, respectiv de a XII-a în funcție de apartenența la gen și profilului de studiu ales. În privința diferențelor de gen, rezultatele au arătat că există diferențe în ceea ce privește obținerea informațiilor relevante cu privire la profesia dorită, statusului identitar vocațional (fetele au dobândit un status identitar bazat pe îndoieli în carieră, iar băieții statusul identitar identificarea cu angajamentul) și trăsăturilor de personalitate neuroticism și agreabilitate, însă în privința autoevaluării, stabilirii scopurilor, planificarea carierei, rezolvării de probleme, conștiinciozității, deschiderii spre experiență și extraversiunii nu s-au raportat diferențe semnificative la nivel de gen. Pe lângă aceste aspecte, s-a arătat că există diferențe privind sursele indeciziei de carieră și la nivelul profilului de studiu ales. Astfel, în rândul adolescenților ai profilului de studiu servicii s-au observat că dificultățile apărute sunt cele legate de autoevaluare, obținere de informații și stabilire de scopuri, în timp ce, adolescenții profilului uman dificultățile au fost cele legate de procesul de planificare a carierei și statusul identitar *îndoieli în carieră*.

V. STUDIUL III: STUDIU PRIVIND RELAȚIA DINTRE FACTORII DE PERSONALITATE, IDENTITATEA VOCAȚIONALĂ ȘI AUTO-EFICACITATEA PRIVIND PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR DE CARIERĂ

Obiectivul principal al acestui studiu a constat în investigarea relației dintre factorii de personalitate, identitatea vocațională și auto-eficacitatea privind procesul de luare a deciziilor de carieră.

V.2.3. Participanții

Participanții acestui studiu au fost adolescenți ai claselor a XI-a, respectiv a XII-a cu vârsta cuprinsă între 16-18 ani ($M_{\text{vârsta}}=17$ ani, $AS_{\text{vârsta}}=.81$), elevi ai Colegiului Național „Dragoș-Vodă”, Liceului Tehnologic „Marmația” și ai Colegiului Pedagogic „Regele Ferdinand” din localitatea Sighetu-Marmației, județul Maramureș. Adolescenții aleși pentru acest studiu fac parte din următoarele profile: real (specializările: matematică-informatică și științe ale naturii), servicii (specializările: economic, comerț, turism și alimentație) și uman (specializarea: filologie).

Folosindu-se de programul G*Power 3.1., studiul va avea 300 de participanți, dintre care 150 de gen feminin, și 150 de gen masculin.

Instrumentele utilizate în această cercetare au fost:

- *Scala de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă CDMSE-SF*
- *Chestionarul ce evaluează statusurile identitare vocaționale*
- *Inventarul NEO-FFI-3 (NEO Five-Factor Inventory)*

V.2.5. Procedura

Pentru a investiga existența unei asocieri între trăsăturile de personalitate (măsurate cu ajutorul Inventarului NEO-FFI, *Costa & McCrae, 1992*), identitatea vocațională (măsurată cu VISA, *Porfeli et al., 2011*) și autoeficacitatea privind luarea deciziilor de carieră (măsurată cu CDMSE-SF, *Taylor & Betz, 1983*), acest studiu va avea un design factorial (design 4x5x5).

Analizele statistice au fost derulate în programul IBM SPSS Statistics 20 (2011) și AMOS 20 (*Arbuckle, 2011*).

V.3. Rezultatele obținute

Tabel V.4.: Coeficienții de corelație r Pearson pentru variabilele măsurate

Variabile	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Neuroticism	-													
2. Extraversiune	.17*	-												
3. Deshidere spre experiență	.25*	.44*	-											
4. Agreabilitate	.27*	.35*	.36*	-										
5. Conștiinciozitate	.10	.37*	.35*	.32*	-									
6. Autoevaluare	-.07	.28*	.31*	.24*	.45*	-								
7. Obținere de informații	-.01	.20*	.27*	.22*	.38*	.63*	-							
8. Stabilirea scopurilor	-.07	.19*	.27*	.27*	.47*	.63*	.63*	-						
9. Planificarea carierei	-.19*	.19*	.26*	.17*	.42*	.68*	.64*	.68*	-					
10. Rezolvarea de probleme	-.06	.12**	.24*	.20*	.27*	.59*	.40*	.51*	.55*	-				
11. Angajamentul în carieră	-.15*	.14**	.17*	.04	.32*	.39*	.35*	.39*	.42*	.17*	-			
12. Identificarea cu angajamentul	-.10	.17*	.24*	.09	.46*	.58*	.54*	.51*	.54*	.36*	.56*	-		
13. Flexibilitate	.21*	.03	.09	.03	-.14**	-.03	-.04	-.02	-.09	.14*	-.42*	-.21*	-	
14. Îndoieli în carieră	.35*	.003	.01	.02	-.14**	-.30*	-.19*	-.24*	-.30*	-.17*	-.27*	-.32*	.32*	-

* Corelația este semnificativă la un $p < 0.01$

** Corelația este semnificativă la un $p < 0.05$

Analizând rezultatele din tabelul de mai sus se observă următoarele aspecte: statusul identitar *angajamentul în carieră* corelează semnificativ din punct de vedere statistic cu trăsăturile de personalitate- neuroticismul ($r_{(298)} = -.15$), extraversiunea ($r_{(298)} = .14$), deschiderea spre experiență ($r_{(298)} = .17$) și conștiinciozitatea ($r_{(298)} = .32$), autoevaluarea ($r_{(298)} = .39$), obținerea de informații atât despre sine, cât și despre ocupații ($r_{(298)} = .35$), stabilirea scopurilor ($r_{(298)} = .39$), planificarea carierei ($r_{(298)} = .42$) și rezolvarea de probleme ($r_{(298)} = .17$). De asemenea, statusul identitar *identificarea cu angajamentul* corelează semnificativ din punct de vedere statistic cu trăsăturile de personalitate- extraversiune ($r_{(298)} = .17$), deschidere spre experiență ($r_{(298)} = .27$), conștiinciozitate ($r_{(298)} = .46$), autoevaluare ($r_{(298)} = .58$), obținerea de informații atât despre sine, cât și despre ocupații ($r_{(298)} = .54$), stabilirea scopurilor ($r_{(298)} = .51$), planificarea carierei ($r_{(298)} = .54$) și rezolvarea de probleme ($r_{(298)} = .36$). În plus, statusul identitar *flexibilitate în angajamentul legat de carieră* corelează semnificativ statistic cu următoarele trăsături de personalitate: neuroticismul ($r_{(298)} = .21$) și conștiinciozitatea ($r_{(298)} = -.14$), iar legat de autoeficacitatea privind procesul de luarea deciziilor de carieră doar cu subscala rezolvare de probleme ($r_{(298)} = .14$). Pe lângă aceste aspecte, statusul identitar *îndoieli în carieră* corelează semnificativ statistic cu trăsăturile de personalitate neuroticismul ($r_{(298)} = .35$) și conștiinciozitatea ($r_{(298)} = -.14$), iar cu

autoeficacitatea privind procesul de luarea deciziilor de carieră subscalele autoevaluare ($r_{(298)} = -.30$), obținerea de informații despre sine și despre ocupații ($r_{(298)} = -.19$), stabilirea scopurilor ($r_{(298)} = -.24$), planificarea carierei ($r_{(298)} = -.30$) și rezolvarea problemei ($r_{(298)} = -.17$).

În privința *autoeficacității privind procesul de luarea deciziilor de carieră* s-a constatat faptul că, subscalele *autoevaluare* corelează pozitiv semnificativ statistic cu trăsăturile de personalitate-extraversiune ($r_{(298)} = .28$), deschidere spre experiență ($r_{(298)} = .31$), agreabilitate ($r_{(298)} = .24$) și conștiinciozitate ($r_{(298)} = .45$). Subscalele *obținere de informații* (legate de sine și despre ocupații) corelează pozitiv semnificativ statistic cu trăsăturile de personalitate-extraversiune ($r_{(298)} = .20$), deschidere spre experiență ($r_{(298)} = .27$), agreabilitate ($r_{(298)} = .22$), conștiinciozitate ($r_{(298)} = .38$) și subscalele *autoevaluare* ($r_{(298)} = .63$). Subscalele *stabilirea scopurilor* corelează pozitiv semnificativ statistic cu trăsăturile de personalitate-extraversiune ($r_{(298)} = .19$), deschidere spre experiență ($r_{(298)} = .27$), agreabilitate ($r_{(298)} = .27$), conștiinciozitate ($r_{(298)} = .47$), subscalele *autoevaluare* ($r_{(298)} = .63$) și subscalele *obținere de informații* ($r_{(298)} = .63$). Subscalele *planificarea carierei* corelează pozitiv semnificativ statistic cu trăsăturile de personalitate-extraversiune ($r_{(298)} = .19$), deschidere spre experiență ($r_{(298)} = .26$), agreabilitate ($r_{(298)} = .17$), conștiinciozitate ($r_{(298)} = .42$), subscalele *autoevaluare* ($r_{(298)} = .68$), subscalele *obținere de informații* ($r_{(298)} = .64$) și subscalele *stabilirea scopurilor* ($r_{(298)} = .68$), însă între planificarea carierei și neuroticism s-a demonstrat existența unei corelații negative semnificative din punct de vedere statistic obținându-se un coeficient $r_{(298)} = -.19$). Subscalele *rezolvarea de probleme* corelează pozitiv semnificativ statistic cu trăsăturile de personalitate-extraversiune ($r_{(298)} = .12$), deschidere spre experiență ($r_{(298)} = .24$), agreabilitate ($r_{(298)} = .20$), conștiinciozitate ($r_{(298)} = .27$), subscalele *autoevaluare* ($r_{(298)} = .59$), subscalele *obținere de informații* ($r_{(298)} = .40$), subscalele *stabilirea scopurilor* ($r_{(298)} = .51$) și subscalele *planificarea carierei* ($r_{(298)} = .55$).

V.4. Concluzii

Autoeficacitatea reprezintă convingerile indivizilor despre propriile abilități necesare pentru atingerea obiectivelor și îndeplinirea sarcinilor propuse. Intrarea adolescentului în viața profesională, care echivalează cu trecerea de la adolescență la vârsta adultă, atrage după sine o serie de modificări. Una dintre cele mai importante modificări constă în schimbarea rolului de adult în sistemul relațiilor sociale. Dacă în adolescență viața socială cu întreaga ei problemă era construită prin intermediul părinților și al cadrelor didactice, o dată cu trecerea la vârsta adultă, adolescentul devine un element component și activ al ei. Tânărul este responsabil nu

numai de propriile sale fapte, ci și de cele ale omului de lângă sine (fie că este vorba despre copil, soție, coleg sau tovarăș de muncă). Așadar, „dintr-un „investigator” al vieții sociale, cum se manifestă în adolescență, tânărul devine un participant direct al acesteia“(Davidescu, 2019, p.140).

Cercetarea de față și-a propus investigarea unor asocieri între trăsăturile de personalitate, identitatea vocațională și autoeficacitatea privind procesul de luare a deciziilor legate de carieră. Rezultatele au reliefat existența unor corelații între variabilele măsurate. Astfel, statusul identitar *angajamentul în carieră* corelează cu trăsăturile de personalitate-neuroticism, extraversiune, deschidere spre experiență și conștiinciozitate, iar în privința autoeficacității privind procesul de luarea deciziilor de carieră corelează cu procesul de autoevaluare, obținerea de informații despre sine și profesii, stabilirea scopurilor, planificarea carierei și procesul de rezolvare de probleme. Statusul identitar *identificarea cu angajamentul* corelează cu trăsăturile de personalitate-extraversiune, deschidere spre experiență și conștiinciozitate, iar din perspectiva autoeficacității privind procesul de luarea deciziilor de carieră corelează cu procesul de autoevaluare, obținerea informațiilor despre sine și despre profesii, stabilirea scopurilor, rezolvarea de probleme și planificarea carierei. Statusul identitar *flexibilitate în angajamentul legat de carieră* corelează cu trăsăturile de personalitate neuroticism și conștiinciozitate, iar din perspectiva autoeficacității privind procesul de luarea deciziilor de carieră corelează cu procesul de rezolvare de probleme. Statusul identitar *îndoieli în carieră* corelează pozitiv cu trăsătura de personalitate neuroticismul și negativ cu conștiinciozitatea, procesul de autoevaluare, obținerea informațiilor despre sine și despre profesii, stabilirea scopurilor, planificarea carierei și rezolvarea de probleme.

Pe lângă aceste aspecte, s-a investigat și care sunt posibii predictorii în dobândirea unui anumit status identitar vocațional. Ca atare, predictorii pozitivi semnificativi statistic pentru dobândirea statusului identitar *angajamentul în carieră* sunt trăsătura de personalitate conștiinciozitatea, procesul de autoevaluare, stabilirea scopurilor și planificarea carierei, iar predictorii negativi semnificativi statistic sunt trăsătura de personalitate neuroticismul și procesul de rezolvare de probleme, pe când predictorii pozitivi semnificativi statistic pentru dobândirea statusului identitar *identificarea cu angajamentul* sunt trăsătura de personalitate conștiinciozitatea, procesul de autoevaluare, obținerea informațiilor despre sine și profesii, stabilirea scopurilor și planificarea carierei iar predictorul negativ semnificativ statistic îl reprezintă trăsătura de personalitate agreabilitatea. În privința statusului identitar *flexibilitate în*

angajamentul legat de carieră predictorii pozitivi semnificativi statistic sunt trăsătura de personalitate neuroticismul și rezolvarea de probleme iar predictorii negativi semnificativi statistic sunt trăsătura de personalitate conștiinciozitatea și planificarea carierei, în timp ce singurul predictor pozitiv semnificativ statistic care influențează dobândirea statusului identitar *îndoieli în carieră* este trăsătura de personalitate neuroticismul.

VI. STUDIUL IV: TESTAREA UNUI PROGRAM DE CONSILIERE ÎN CARIERĂ PENTRU FORMAREA IDENTITĂȚII Vocaționale LA ADOLESCENȚI

Scopul acestui studiu l-a reprezentat elaborarea, implementarea și testarea eficienței unui program de consiliere în carieră privind dezvoltarea identității vocaționale a adolescenților de clasa a XI-a, respectiv a XII-a, accentul punându-se pe următoarele obiective:

- ✓ Elaborarea și implementarea unui program de consiliere în carieră privind dezvoltarea identității vocaționale a adolescenților participanți în studiu plecând de la analiza de nevoi identificate în etapa constatativă;
- ✓ Analiza nivelului de eficiență al programului de intervenție pentru dezvoltarea carierei implementat cu scopul de a crește încrederea adolescenților în capacitatea proprie de a lua decizii favorabile pentru viitor;
- ✓ Verificarea impactului pe care programul de intervenție l-a avut asupra dobândirii unei identități vocaționale favorabile pentru procesul de alegere a unei cariere.

VI.2.3. Participanții

Pentru acest studiu s-a colectat un lot de 80 de adolescenți din clasele a XI-a și a XII-a, elevi ai Colegiului Național „Dragoș-Vodă” și Liceului Tehnologic „Marmația” din localitatea Sighetu-Marmației, județul Maramureș. Participanții pentru acest studiu au fost selectați în urma răspunsurilor oferite de către aceștia la chestionarele primite în etapa constatativă.

VI.2.5. Etapele cercetării

Pentru a observa dacă programul de consiliere în carieră propus va avea un efect semnificativ asupra dezvoltării identității vocaționale ale adolescenților acest studiu a avut un design experimental și factorial intragrupal.

- ✓ *Etapa pre-experimentală:* în urma coterării răspunsurilor date de către adolescenți la chestionarele oferite, s-a selectat un lot de participanți pentru programul de consiliere în carieră.
- ✓ *Etapa experimentală:* pornind de la nevoile identificate în urma coterării răspunsurilor adolescenților în etapa constatativă s-a elaborat și implementat un program de consiliere în carieră menit să le dezvolte identitatea vocațională necesară procesului de alegere a unei profesii.
- ✓ *Etapa intermediară:* Pentru a remarca dacă programul de consiliere propus are un efect asupra dezvoltării identității vocaționale la adolescenți, după desfășurarea primelor patru activități de consiliere le-am reaplicat chestionarul ce măsoară identitatea vocațională.

✓ *Etapa post-experimentală* a constat în aplicarea chestionarului ce măsoară identitatea vocațională la finalul desfășurării întregului program de consiliere în carieră pentru a stabili atât îmbunătățirile în privința statusurilor identitare vocaționale, cât și al eficienței programului de consiliere în carieră propus.

VI.3. Rezultatele obținute

Pentru a verifica existența eficienței programului de consiliere în carieră propus privind dezvoltarea identității vocaționale la adolescenți s-a calculat ANOVA simplă cu măsurători repetate.

Tabel VI.3. *Comparația în perechi între condițiile experimentale pentru variabila angajamentul în carieră*

(I) angajament în carieră	(J) angajament în carieră	Diferența de medie (I-J)	Eroarea standard	p ^b	95% IC ^b	F	r
<i>Etapa pre-test</i>	<i>Etapa intermediară</i>	4,63*	,17	,00	[-5,07; -4,20]	691,75	.94
	<i>Etapa post-test</i>	8,88*	,24	,00	[-9,48; -8,29]	913,24	.96

*Diferența este semnificativă la un $p < .05$

^b Ajustare Bonferroni pentru comparații multiple

Analizând rezultatele din tabelul VI.3., se observă că există diferențe semnificative între condiția pre-test și cea intermediară [Bonferoni $t=4,63/0,17=27.23$, $p=.00$], dar și între condiția pre-test și post-test [Bonferoni $t=8,88/0,24=37$, $p=.00$]. Știind de la testele post hoc că există diferențe semnificative între condițiile experimentale în continuare s-a calculat mărimea efectului. Astfel, se constată o dezvoltare semnificativă a statusului identitar vocațional *angajamentul în carieră* atât după primele ședințe de consiliere în carieră [$F_{(1,79)}=691,75$, $p=.00$, $r=.94$], cât și după întregul program de consiliere în carieră test [$F_{(1,79)}=913,24$, $p=.00$, $r=.96$]; efectul fiind unul foarte puternic.

Tabel VI.5. *Comparația în perechi între condițiile experimentale pentru variabila îndoieli în carieră*

(I) îndoieli în carieră	(J) îndoieli în carieră	Diferența de medie (I-J)	Eroarea standard	p ^b	95% IC ^b	F	r
<i>Etapa pre-test</i>	<i>Etapa intermediară</i>	6,60*	,17	,00	[6,16; 7,03]	1382,02	.97
	<i>Etapa post-test</i>	12,47*	,28	,00	[11,77; 13,17]	755,46	.95

*Diferența este semnificativă la un $p < .05$

^b Ajustare Bonferroni pentru comparații multiple

De asemenea, și în privința statusului identitar *îndoieli în carieră* s-au remarcat diferențe semnificative între condițiile experimentale. În urma calculării testului post hoc Bonferoni, s-a constatat că, statusul identitar *îndoieli în carieră* s-a modificat, nivelul începând să se diminueze atât în urma derulării primelor ședințe de consiliere în carieră [Bonferoni $t=6.60/0.17=38.82$, $p=.00$], cât și pe tot parcursul derulării programului de consiliere [Bonferoni $t=12.47/0.28=44.53$, $p=.00$]. Mai mult decât atât, pentru a evalua impactul programului de consiliere propus asupra diminuării nivelului acestui status identitar s-a calculat mărimea efectului. Rezultatele au demonstrat că există un efect puternic [$F_{(1,79)}=1382.02$, $p=.00$, $r=.97$ în condiția pre-test- etapa intermediară; $F_{(1,79)}=755.46$, $p=.00$, $r=.95$ în condiția pre-test-post-test]. Cu alte cuvinte, o dată ce adolescenților li s-au dezvoltat identitatea vocațională asumată, acestora le-a crescut nivelul de independență, flexibilitate și motivație în contextul luării deciziilor cu privire la alegerea carierei, respectiv în vederea realizării unui management eficient al propriei cariere.

VI.4. Concluzii

Consilierea carierei reprezintă procesul prin care adolescentul este ajutat să se cunoască și să se înțeleagă pe el însuși și lumea muncii cu scopul de a lua decizii raționale legate de carieră, educație și viață. Astfel, consilierea carierei reprezintă „un ansamblu de activități educațional-formative destinate pregătirii persoanei pentru a-și alege în cunoștință de cauză studiile și profesiile, dar, mai ales, traseul ce urmează a fi parcurs pentru a atinge un nivel/ stadiu de împlinire personală și socială cât mai ridicat” (Stevenson, Miclea & Opre, 2007, pag.11).

Planificarea carierei la elevi fiind un proces continuu de ajustare a scopurilor de carieră la caracteristicile personale și la oferta educațională și ocupațională se concretizează în:

„*Autocunoaștere*: explorarea și structurarea informațiilor despre sine (interesele, valorile, aptitudinile, trăsăturile de personalitate); *Explorare educațională și ocupațională*: colectarea informațiilor despre traseele educaționale și profesionale; *Decizie de carieră*: selecția unei opțiuni educaționale / profesionale dintre variantele disponibile la un moment dat; *Promovare personală*: sistematizarea și prezentarea informațiilor despre abilitățile, interesele și experiențele educaționale și profesionale proprii în vederea atingerii scopurilor de carieră“ (Lemeni & Miclea, 2010, pag. 143).

Acest studiu și-a propus să elaboreze, implementeze și să testeze un program de consiliere în carieră menit să le dezvolte adolescenților de clasa a XI-a, respectiv a XII-a o identitate vocațională asumată pentru a putea face alegeri raționale legate de alegerea traseului ocupațional al acestora. Activitățile programului de consiliere în carieră propus s-au pliat pe următoarele componente: dezvoltarea autocunoașterii, cunoașterea propriilor valori, dobândirea unor informații relevante cu privire la profesii, elaborarea unui plan de carieră și dezvoltarea abilităților de management al carierei (promovare personală).

Testând programul de intervenție ”Fă o prioritate din tine,, pe un lot de 80 de adolescenți, pot să afirm că acest program și-a demonstrat eficiența în formarea statusurilor identitare vocaționale favorabile la adolescenții aflați în anii terminali ai ciclului liceal. Astfel, rezultatele obținute au indicat că, prin prisma activităților derulate au existat îmbunătățiri atât în etapa intermediară, cât și până la finalul desfășurării întregului program de consiliere. În urma calculării mărimii efectului s-au demonstrat următoarele: în privința statusului identitar vocațional *angajamentul în carieră* după primele ședințe de consiliere în carieră s-a obținut un $r=.94$ iar, după întregul program de consiliere în carieră $r=.96$; pentru statusul identitar vocațional *identificarea cu angajamentul* s-a obținut un $r=.87$ în etapa intermediară și după întregul program de consiliere în carieră un $r=.95$; efectul fiind unul puternic și în ultimul rând în privința statusului identitar *îndoieli în carieră* s-a obținut un $r=.97$ în condiția pre-test- etapa intermediară și un $r=.95$ în condiția pre-test-post-test ceea ce înseamnă că efectul programului de consiliere în carieră a fost unul puternic.

VII. CONCLUZII

Tranziția de la statutul de elev la cea de membru activ pe piața muncii are un potențial de a provoca o mare indecizie în carieră în rândul adolescenților, aceștia fiind nevoiți să-și restrângă multitudinea de opțiuni pentru a-și alege un domeniu care se potrivește cel mai bine cu trăsăturile de personalitate, aptitudinile, comportamentul, aspirațiile pentru viitor.

În calitate de cadre didactice, consilieri școlari, părinți, manageri, mulți dintre noi ne asumăm printre altele și responsabilitatea de a le forma identitatea vocațională și dezvoltarea unui sine autonom, de a-i încuraja să-și exploreze interesele și abilitățile vocaționale.

Ca orice proiect de cercetare și cel de față conține anumite limite ale cercetării întrucât studiile realizate și descrise în prezenta teză au anumite limite specifice. În primul rând, în cadrul *primului studiu* o primă limită a constat în mărimea redusă a eșantionului. Întrucât acest studiu a fost realizat pe un număr restrâns de participanți (N=30) nu se poate vorbi despre o validare pe populație românească a scalei. Un studiu cu un eșantion mic poate să nu aibă puterea statistică de a expune o mărime a efectului redusă ce poate duce la eroarea de tip II (Jones, Carley & Harrison, 2003).

Cea de-a doua limită ar fi legată de modul de administrare a scalelor; utilizarea scalelor de autoevaluare ar putea fi influențate de distorsiunea dezirabilității sociale. Tourangeau și Yan (2007) bazându-se pe o revizie a literaturii de specialitate au concluzionat faptul că, biasul răspunsului dezirabil social e adesea motivat de dorința de a evita sentimentul de rușine și repercursiunile de a dezvălui informații personale ce țin de managementul impresiei.

Ultima limită a acestui studiu ar consta în lipsa investigării unei invarianțe metrice (MI), deoarece anumiți itemi ai chestionarului s-au schimbat de-a lungul timpului. Un exemplu ar fi primul item ai *Scalei de autoeficacitate în luarea deciziei de carieră- forma scurtă* (ex. „Să găsești informații la bibliotecă sau în librării despre ocupațiile care te interesează ?“) în zilele noastre, adolescenții nu sunt nevoiți să meargă la bibliotecă, deoarece majoritatea acum utilizează internetul pentru a căuta informații cu privire la ocupațiile de care ei sunt interesați.

În al doilea rând, limitele celui *de-al doilea studiu* au fost: eșantionul de participanți (având ca participanți doar dintr-o singură zonă geografică, respectiv un volum mic de participanți (N=300), în aceste condiții nu putem să extrapolăm rezultatele obținute) și lipsa investigării unor variabile endogene precum optimismul sau motivația intrinsecă în procesul de luare a deciziilor de carieră. Plecând de la aceste limite, m-am gândit la următoarele noi direcții viitoare de

cercetare: o primă direcție viitoare de cercetare ar fi continuarea studiului inserând variabila endogenă- *strategiile de coping* - ca fiind variabilă predictor pentru autoeficacitatea privind procesul de luare a deciziilor legate de carieră. Cea de-a doua direcție viitoare de cercetare ar consta în investigarea impactului interacțiunii familiale asupra dezvoltării identității vocaționale a adolescenților. O ultimă direcție viitoare de cercetare ar consta în realizarea unei analize de mediere pentru a testa relația dintre nivelul de atașament - stilul parental - autoeficacitatea în procesul luării deciziilor de carieră. Cenkseven-Önden et al. (2010) au demonstrat că stilul parental are o influență asupra lipsei informațiilor legate de sine, legate de ocupații și indeciziei generale de carieră.

În al treilea rând, *cel de-al treilea studiu* a avut ca limită lipsa investigării unor variabile endogene precum conflictele externe sau cele interne cu care se confruntă adolescenții în procesul de luare a deciziilor de carieră. O direcție viitoare de cercetare ar consta în investigarea unei analize de mediere între identitatea vocațională - inteligența emoțională - autoeficacitatea privind procesul de luarea deciziilor de carieră.

În ultimul rând, în ceea ce privește *ultimul studiu* limitele au constat în lipsa unui grup de control, respectiv lipsa unui evaluator secundar. Eu cred că, includerea unui grup de control într-o cercetare se permite realizarea unei comparații semnificative a rezultatelor ducând la creșterea magnitudinii efectului studiat. Cea de-a doua limită o reprezintă lipsa unui evaluator secundar; întrucât evaluările din cele trei etape experimentale (etapa pre-test, etapa intermediară și etapa post-test) au fost realizate doar de mine, pentru o mai bună fiabilitate a studiului ar fi fost necesar un alt expert ca de exemplu, consilierul școlar.

O direcție viitoare de cercetare ar consta în elaborarea unui workshop pentru părinți punând în practică metoda TRICK (Wojcicki, 2019).

O altă direcție viitoare de cercetare ar consta în investigarea impactului interviului motivațional.

Bibliografie:

- Amir, T., & Gati, I. (2006). Facets of career decision-making difficulties. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34(4), 483-503.
- Arbuckle, J. L. (2011). *IBM SPSS Amos 20 user's guide*. Amos Development Corporation, SPSS Inc.
- Atli, A. (2016). The Effects of Trait-Factor Theory Based Career Counseling Sessions on the Levels of Career Maturity and Indecision of High School Students. *Universal Journal of Educational Research*, 4(8), 1837-1847.
- Balistreri, E., Busch-Rossnagel, N. A., & Geisinger, K. F. (1995). Development and preliminary validation of the ego identity process questionnaire. *Journal of Adolescence*, 18, 179-192.
- Berzonsky, M. D. (1989). Identity style: conceptualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*, 4, 268–282.
- Betz, N. E., & Vuyten, K. K. (1997). Efficacy and outcome expectations influence career exploration and decidedness. *The Career Development Quarterly*, 46, 179-189.
- Buyukgoze-Kavas, A. (2014). A Psychometric Evaluation of the Career Decision Self-Efficacy Scale–Short Form With Turkish University Students. *Journal of Career Assessment*, 22(2), 386-397. doi: 10.1177/1069072713484561.
- Cenkseven-Önden, F., Kirdök, O., & Isik, E. (2010). High school students' career decision-making pattern across parenting styles and parental attachment levels. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 8(1), 163-280. doi: 10.25115/ejrep.v8i20.1379
- Cieciuch, J. & Topolewska, E. (2017). *Circumplex of identity formation modes: A proposal for the integration of identity constructs developed in the Erikson–Marcia tradition*. *Self and Identity*, 16(1), 37–61.
- Crocetti, E., Rubini, M., Luyckx, K., & Meeus, W. (2008). Identity formation in early and middle adolescents from various ethnic groups: From three dimensions to five statuses. *Journal of Adolescence*, 37, 983–996.
- Crocetti, E., Sica, L. S., Schwartz, S. J., Serafini, T., & Meeus, W. (2013). Identity styles, processes, statuses, and functions: Making connections among identity dimensions. *European Review of Applied Psychology*, 63, 1–13.
- Davidescu, E. (2019). *Factorii de influență a nivelului de autoeficacitate personală*. *Vector European*, (2), 138-145.

- Eccles, J. S. (2009). Who am I and what am I going to do with my life? Personal and collective identities as motivators of action. *Educational Psychologist*, 44(2), 78–89.
- Erikson, E. (1950). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). WW Norton & Company.
- French, S. E., Seidman, E., Allen, L., & Aber, J. L. (2006). The development of ethnic identity during adolescence. *Developmental psychology*, 42(1), 1.
- Gloria, A. M., & Hird, J. S. (1999). Influences of ethnic and nonethnic variables on the career decision-making self-efficacy of college students. *The Career Development Quarterly*, 48(2), 157-174.
- Grotevant, H. D. (1987). Toward a process model of identity formation. *Journal of Adolescent Research*, 2, 203–222.
- Grotevant, H. D., Thorbecke, W. L., & Meyer, M. L. (1982). An extension of Marcia's identity status interview into the interpersonal domain. *Journal of Youth and Adolescence*, 11, 33-47.
- Gushue, G.V., Scanlan, K.R.L., Pantzer, K.M., & Clarke, C.P. (2006). The relationship of career decision-making self-efficacy, vocational identity, and career exploration behavior in African American high school students. *Journal of Career Development*, 33(1), 19–28.
- Hampton, N. Z. (2006). A psychometric evaluation of the career decision self-efficacy scale-short form in Chinese high school students. *Journal of Career Development*, 33(2), 142-155. doi: 10.1177/0894845306293540
- Hayes, A. F. (2012). *PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling*. Retrieved from <http://www.afhayes.com/public/process2012.pdf>
- Herr, E.L. (1996). *Perspectives on Career Guidance and Counseling in the 21st Century*. Conferința IAEVG, Dublin.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Jones, S., Carley, S., & Harrison, M. (2003). An introduction to power and sample size estimation. *Emergency medicine journal: EMJ*, 20(5), 453.
- Krabi, K. (2008). *Perspectives on Professional Identity*. In Ilsley, Karing & Kerulis (Ed) Research, Planning and Policy: Emerging Trend in Baltic and Nordic Lifelong Learning (pp 247-258) Juvenes print, Tampere, Finland

- LaGuardia, J. G. (2009). Developing who I am: A self-determination theory approach to the establishment of healthy identities. *Educational Psychologist*, 44(2), 90-104.
- Law B., Meijers F., Wijers G. (2002). New perspectives on career and identity in the contemporary world. *British Journal of Guidance and Counselling*. 30. 4, 432-450
- Lemeni, G. & Miclea, M. (2010). *Consiliere și Orientare- Ghid de educație pentru carieră*. Cluj-Napoca: Editura ASCR
- Leong , F. T. L. (1998). *Career development and vocational behavior*. In L. Lee & N. Zane (Eds.), *Asian American psychology handbook* (pp. 359-398). Thousand Oaks, CA: S
- Lopez, F. G. (1989). Current family dynamics, trait anxiety, and academic adjustment: Test of a family-based model of vocational identity. *Journal of Vocational Behavior*, 35(1), 76-87.
- Luyckx, K., Soenens, B., Goossens, L., Beckx, K., & Wouters, S., (2008). Identity exploration and commitment in late adolescence: correlates of perfectionism and mediating mechanisms on the pathway to well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(4), 336–361.
- Marcia, J. E. (1980). *Identity in adolescence*. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159-187). New York: John Wiley & Sons.
- Nauta, M.M. (2007). Career interests, self-efficacy, and personality as antecedents of career exploration. *Journal of Career Assessment*, 15(2), 162–180.
- Niles, G.S., Harris-Bowlsbey, J. (2015). *Intervenții în dezvoltarea carierei în secolul 21*. Cluj-Napoca: Editura ASCR
- Papalia, D. E., Olds, W.S. & Feldman, R.D. (2010). *Dezvoltarea umană*. București: Editura Trei.
- Phinney, J. S., & Baldelomar, O. A. (2011). *Identity development in multiple 90 cultural contexts*. In L. A. Jensen's (Ed.), *Bridging cultural and developmental approaches to psychology: New syntheses in theory, research, and policy* (pp. 161-186). New York: Oxford University Press.
- Porfeli, E. J., Lee, B., Vondracek, F. W., & Weigold, I. K. (2011). A multidimensional measure of vocational identity status. *Journal of Adolescence*, 34(5), 853-871. *Directions for Child and Adolescent Development*. doi: 10.1016/j.adolescence.2011.02.001.
- Presti, A. L., Pace, F., Mondo, M., Nota, L., Casarubia, P., Ferrari, L., & Betz, N. E. (2013). An examination of the structure of the career decision self-efficacy scale (short form) among Italian high school students. *Journal of Career Assessment*, 21(2), 337-347. doi: 10.1177/1069072712471506

- Reybold, L. E. (2003). Pathways to the professorate: The development of faculty identity in education. *Innovative Higher Education*, 27(4), 235-252.
- Schmitt, K. L., Dayanim, S., & Matthias, S. (2008). Personal homepage construction as an expression of social development. *Developmental psychology*, 44(2), 496.
- Shin, Y. J., & Kelly, K. R. (2013). Cross-cultural comparison of the effects of optimism, intrinsic motivation, and family relations on vocational identity. *The Career Development Quarterly*, 61(2), 141-160.
- Skorikov, V.B., & Vondracek, F.W. (1998). Vocational identity development: Its relationship to other identity domains and to overall identity development. *Journal of Career Assessment*, 6(1), 13–35.
- Stevenson, L., Miclea, M., & Opre, A. (2007). *Orientarea în carieră. Ghid pentru profesori*. București: Atelier didactic.
- Strauser, D. R., Lustig, D. C., & Ciftci, A. (2008). Psychological well-being: Its relation to work personality, vocational identity, and career thoughts. *Journal of Psychology*, 142, 21-35. doi:10.3200/JRLP.142.1.21-36
- Super, D. E. (1990). *A life-span, life-space approach to career development*. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* 2nd ed. (pp. 197-261). San Francisco: Jossey-Bass.
- Sweeney, M. L., & Schill, T. R. (1998). The association between self-defeating personality characteristics, career indecision, and vocational identity. *Journal of Career Assessment*, 6(1), 69-81.
- Taylor, K. M., & Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22, 63–81.
- Tourangeau, R., & Yan, T. (2007). *Sensitive questions in surveys*. *Psychological bulletin*, 133(5), 859.
- Truong, H. Q. T. (2011). High School Career Education: Policy and Practice. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*.
- Waterman, A. S. (1982). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research. *Developmental Psychology*, 342–358.

- Watson, M. B., Brand, H. J., Stead, G. B., & Ellis, R. R. (2001). Confirmatory factor analysis of the Career Decision-Making Self-Efficacy Scale among South African university students. *Journal of Industrial Psychology, 27*(1), 43-46.
- Whitbourne, S., Sneed, J. R., & Skultety, K.M. (2002). Identity processes in adulthood: Theoretical and methodological challenges. *Identity: An International Journal of Theory and Research, 2*, 29–45.
- Wigfield, A., & Wagner, A. L. (2005). *Competence, motivation, and identity development during adolescence*. Handbook of competence and motivation, 222-239.
- Wojcicki, E. (2019). *How to Raise Successful People: Simple Lessons for Radical Results*. New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Yeager, D. S., & Bundick, M. J. (2009). The role of purposeful work goals in promoting meaning in life and in schoolwork during adolescence. *Journal of Adolescent Research, 24*, 423–445.
- Yeager, D. S., Bundick, M. J., & Johnson, R. (2012). The role of future work goal motives in adolescent identity development: A longitudinal mixed-methods investigation. *Contemporary Educational Psychology, 37*(3), 206-217.